

Türkiye'nin Kömür Tuzakı

Türkiye yanlış hükümet politikaları nedeniyle terk etmeye başlaması gereken bir enerji kaynağına giderek daha bağımlı hale geliyor. Oysa hem madencilik aşamasında, hem de başta elektrik üretimi yapılan termik santraller olmak üzere bütün kullanım alanlarında tehlikeli ve kirlenici bir enerji kaynağı olan; ayrıca iklim değişikliğinin de bir numaralı sorumlusu olan kömür, artık geleceğe dair enerji planlarında yer verilmemesi ve hızla terk edilmesi gereken bir fosil yakıttır.

Hükümetin stratejik önceliği kömür

Türkiye'nin hızla kömür bağımlılığına savrulmasına neden olan vizyon ve stratejilere bir göz atalım: İktidar partisinin cumhuriyetin 100. yılı olan 2023'ü hedefleyerek ilan ettiği vizyon belgesinde 2023 yılında Türkiye ekonomisinin 2 trilyon dolar büyüklüğe ulaşarak 25 bin dolar kişi başı milli gelire dünyanın ilk 10 büyük ekonomisi arasına girmesi hedeflenmektedir. Herhangi bir ekonomik analiz yapılmadan ortaya atılan, maliyetinin ve bedelinin ne olduğu hesaplanmadan dogmatik bir biçimde benimsenen bu amaca ulaşmaya çalışmak, çok

yüksek bir enerji üretimini ve tüketimini hedeflemek anlamına gelmektedir.

Bu amaçla izlenen en belirleyici yol enerji sektörünün piyasalaştırılmasıdır. 2014-2018 yıllarını kapsayan 10. Kalkınma Planı'nda özelleştirmeler sonucunda 2012 sonu itibarıyla özel sektörün elektrik enerjisi kurulu gücü içerisindeki payının %56,6'ya, elektrik üretimindeki payının ise %62'ye yükseldiği, geri kalan elektrik üretim tesislerinin önemli bir bölümünün de özelleştirilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Enerji üretiminin piyasaya ardına dek açılması, hem çevre ve iş güvenliğini hiçe sayan kuralsızlaştırmayı artırmak, hem de yeni kömürlü termik santraller yapmak için sıraya giren özel sektöre hiçbir sosyal ve çevresel kaygı taşımadan büyük bir hevesle lisans dağıtmak ve çevresel etki değerlendirme (ÇED) süreçlerini anlamsızlaştırarak formaliteden ibaret hale getirmek demektir. 10. Kalkınma Planı'nda "enerji arz güvenliği" amacıyla yerli kömür sahalarının elektrik üretimi için özel sektöre açıldığı, Afşin-Elbistan linyit yataklarındaki elektrik üretimini artırmak için Birleşik Arap Emirlikleri ile anlaşma imzalandığı, Türkiye'nin enerji arzındaki dış ba-

ğımlılığını azaltmak için yerli kaynakların enerji üretimindeki kullanımının mümkün olan en yüksek oranda değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Türkiye'nin yerli kaynaktan anladığı şey ise, belki bir ölçüde yenilenebilir kaynaklar, ama çok büyük bir ölçüde kömürdür. 10. Kalkınma Planı yerli kömür kaynaklarının özel sektör eliyle elektrik enerjisine dönüştürülmesi hedefini, Afşin-Elbistan vurgusunu tekrarlayarak öncelikli politikalar arasında saymakta ve küçük rezervli kömür yataklarının da bölgesel enerji üretim tesislerinde değerlendirilmesinin sağlanacağını belirterek, bugün sayısı 80'i bulan yeni kömürlü termik santral projelerinin yolunu açmaktadır. 10. Kalkınma Planı Elektrik Enerjisi Talebi'nin 2018'de 341 bin GWh'ye çıkacağını, yani 2012'ye göre %41 artacağını, bunun için de elektrik kurulu gücünün 57 bin MW'den 78 bin MW'ye çıkması, yani %36,7 artması gerektiğini öngörmektedir. Bu tip öngörüler Türkiye tarihinde her zaman abartılı olmuş, yapılan abartılı tahminler de başta kömür ve nükleer olmak üzere gereksiz yeni enerji santrallerinin kurulması için gerekçe olarak kullanılmıştır. Örneğin bir önceki, yani

9. kalkınma planında 2013 için öngörülen elektrik enerjisi talebi 295 bin 500 GWh olduğu halde, 2013'de bu rakam 245 bin GWh olarak gerçekleşmiş, yani tahmin edilenin %20 altında kalmıştır.

Türkiye'nin enerji politikalarına dair bir diğer belge, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2010-2014 stratejik planıdır. Bu belgede de 2023 vizyonuna uyumlu hedefler belirlenirken kömür ön plana çıkarılmaktadır. Türkiye'nin enerji politikasının temelini teşkil eden varsayım, cari açığın en önemli nedeninin enerjide dışa bağımlılık (oranı %73 olarak verilmektedir) olduğu, enerji kaynaklarında ithalatın önüne geçmek için de yerli kaynaklara ağırlık vermek gerektiği varsayımdır. Cari açığın diğer son derece önemli nedenlerini (geleştirilmesi tercih edilen sektörler, yanlış para politikaları vb.) görmezden gelen bu tartışmalı varsayımdan yola çıkan Enerji Strateji Planı'nda kömüre verilen öncelik şöyle ifade edilmektedir:

"Elektrik üretiminde kullanılan yerli kaynaklarımızdan biri olan linyitten elde edilebilecek elektrik enerjisi üretim potansiyeli toplam 120 bin GWh/yıl olup, potansiyelin %44'lük bölümü

değerlendirilmiştir. 11 bin GWh/yıl potansiyele sahip olan taşkömürünün ise %32'lik kısmı değerlendirilmiş durumdadır.

2005 yılından itibaren başta Maden Tetkik Arama (MTA) Genel Müdürlüğü ve Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu (TKİ) Genel Müdürlüğü olmak üzere, ilgili kuruluşlarımızın imkânları seferber edilerek bir kömür arama hamlesi başlatılmıştır. Gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda 2005-2009 döneminde 4,2 milyar ton linyit rezervi tespit edilmiş ve böylece rezervlerimizde %50 artış olmuştur.”

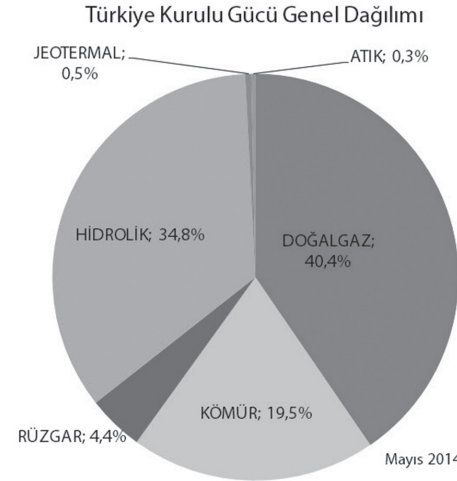
Strateji belgesinin bu saptamalardan yola çıkarak belirlediği stratejik hedefler arasında, yerli kömür, petrol ve doğal gaz arama ve üretim faaliyetlerini öncelik verilmesi ve bu alanlarda yatırımların sürdürülebilirliğini sağlayacak tedbirler alınması, küçük rezervli kömür yataklarının bölgesel enerji üretim tesislerinde değerlendirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması ve yerli linyitlerin kalitesine uygun teknolojilerin yaygınlaştırılması yer almaktadır. Yani belirtilen kömür rezervlerinin maksimumda çıkartılması ve kullanılması hedeflenmektedir.

Kömürün enerjideki payı artıyor

Bu politikaların sonucunda elektrik üretiminde kömürün payı artmaktadır. 2002-2010 arasında kömürden enerji üretimi %70 artmıştır. Son rakamlar ise şöyledir: Nisan 2014 itibarıyla Türkiye'nin elektrik enerjisi kurulu gücü 65.736 MW'a yükselmiştir. Kurulu güç içinde kömürün payı, yerli taşkömürü ve linyit %13 (8.566 MW), ithal kö-

mür %6,5 (4.263 MW) olmak üzere toplam %19,5'dur (12.829 MW). [Karşılaştırma için, rüzgârın elektrik kurulu gücündeki payının aynı tarihte sadece %4,4 olduğunu (2.924 MW), güneşin ise elektrik üretiminde hâlâ kullanılmadığını ekleyelim.]

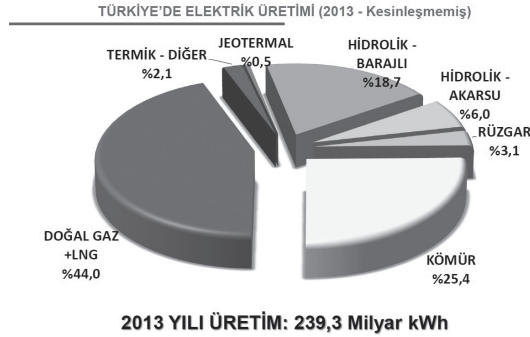
Kaynak: TEİAŞ

Kömürlü termik santrallerin 2013 yılı sonu itibariyle toplam elektrik üretimindeki payı ise %25,4 olmuştur.

Kaynak: Elektrik Mühendisleri Odası

Kaynak: TEİAŞ, 29.01.2014

Hükümet, kısaca özetlemeye çalıştığımız enerji öngörülerıyla, mevcut enerji üretim tesislerinin artan talebi karşılayamayacağı, enerji ithalat bağımlılığının azaltılması için de yerli kömür madenlerinin ve kömürlü termik santrallerin sayısının artırılmasının zorunlu olduğu sonucunu çıkartmaktadır. Ne var ki devletin verdiği rakamlar bu görüşü yalanlamaktadır.

TEİAŞ'ın rakamlarına göre Türkiye'nin mevcut enerji üretim tesisleri 2014 için 320 bin GWh enerji talebini karşılayabilecek kapasitededir [Bu rakam 10. Kalkınma Planı'nda 2018 için öngörülen enerji talep tahminine çok yakındır]. Oysa daha önce de belirttiğimiz gibi 2013 sonunda gerçek talep 245 bin GWh düzeyindedir ve bir önceki yılda da [2012'de] bu miktar aşağı yukarı aynıdır (242 bin GWh). Dolayısıyla Türkiye'nin hızla yeni enerji santralleri kurmaya ihtiyacı olduğu varsayımı dayanaktan yoksundur. Kömür sevdası sadece temelsiz büyüme saplantısının bir sonucudur. Türkiye'nin kömürlü termik santraller ve kömür madenleriyle ilgili yeni projeleri de gerçeklerle uyumlu değildir ve yanlış politikaların bir göstergesidir.

Yeni kömürlü termik santraller yolda

Türkiye'de halen kömürle çalışan 22 adet termik santral elektrik üretiminde kullanılmaktadır ve 7 yeni termik santral yapım

halindedir. İşletmede olan kömürlü termik santraller Çanakkale (Çan, Karabiga), Bursa (Orhaneli), İzmit (Gebze), Manisa (Soma), Kütahya (Tunçbilek, Seyitömer), Zonguldak (Çatalağzı), Ankara (Nallıhan), Muğla (Yatağan, Yeniköy, Gökova), Konya (Çumra), Sivas (Kangal), Adana (Yumurtalık-Sugözü), Kahramanmaraş (Afşin-Elbistan), Sivas (Kangal) ve Şırnak (Silopi) illerinde bulunmaktadır. Yapım halindeki kömürlü termik santraller ise İzmir (Aliağa), Adana (Tufanbeyli), Çanakkale (Karabiga), Kütahya (Tunçbilek), Eskişehir (Mihalıççık), Bolu (Göynük) ve Hatay (İskenderun) illerindedir.

Ayrıca, bazıları lisanslama aşamasında, bir kısmı ise ÇED sürecinde olan yaklaşık 80 yeni kömürlü termik santralin yapımı planlanmış durumdadır. Yeni kömürlü termik santrallerin planlandığı yerler arasında Kırklareli (İğneada), Tekirdağ (Marmara Ereğlisi), Çanakkale (Çan, Biga, Lapseki, Ayvacık, Yenice), Balıkesir (Bandırma), Manisa (Soma), İzmir (Aliağa), Muğla (Milas), Bursa (Keles), Eskişehir (Alpu), Kütahya (Tunçbilek, Domaniç), Afyon (Dinar), Konya (Karapınar, Ilgın), Düzce (Akçakoca), Bartın (Amasra), Zonguldak (Kandilli, Muslu,

Çatalağzı, Ereğli, Çaycuma), Sinop (Gerze), Amasya (Merzifon), Çankırı (Orta), Sivas (Kangal), Kahramanmaraş (Afşin-Elbistan), Mersin (Gülнар, Silifke), Adana (Tufanbeyli, Ceyhan, Yumurtalık), Hatay (Erzin, İskenderun), Adıyaman (Gölbaşı), Elazığ (Kovancılar), Bingöl (Karlıova, Kiğı-Adaklı) ve Şırnak sayılabilir.

Mevcut kömürlü termik santrallerin toplam kurulu gücü 13 bin MW'a yakın ve elektrik kurulu gücündeki oranı yaklaşık %20 iken, kurulmak istenen yeni kömürlü termik santrallerin toplam kurulu gücü 59 bin MW civarındadır. Türkiye'nin mevcut kurulu gücünün 65 bin MW civarında olduğu hatırlanırsa, bunun akıl almaz derecede yüksek bir hedef olduğu ve bir yandan Türkiye'nin mevcut kömür potansiyeli sonuna kadar kullanılırken, diğer yandan kömür ithalatının, yani cari açığa neden olduğu için azaltılması istenen enerji kaynağı ithalatının da artırılmasının hedeflendiği ortaya çıkmaktadır. Bu, çelişkilerle dolu, her şeyi maksimize etmek dışında bir amaç taşımayan akılsız bir enerji politikasıdır.

Yapımı planlanan yeni kömürlü termik santraller arasında özellikle çok yüksek kurulu güçlerin hedeflendiği ve tamamı

yerli linyitle çalışacak projelere de dikkat çekmek gerekir. Bunlar toplam 8.000 MW kurulu güce sahip olacak Afşin-Elbistan C-D-E-G üniteleri, 5.000 MW kurulu güce sahip olacak Konya-Karapınar termik santrali¹⁾, 3.500 MW kurulu güce sahip olacak Afyon Dinar termik santralıdır. Bu kurulu güç hedeflerinin ne kadar devasa olduğunu anlamak için bugün mevcut kömürlü termik santrallerin en büyüklerinin bile (Afşin-Elbistan A ve B, Sugözü, Zonguldak, Karabıga gibi) 1.000-1.500 MW civarında kurulu güce sahip olduklarını, diğer termik santrallerin ise en fazla 400-600 MW kadar bir büyüklüğe olduğunu belirtmek gerekir. Yeni yapılmak istenen santraller çok fazla kömür tüketecek, karbon dioksit ve kirlenici madde emisyonları açısından mevcutlarla kıyas kabul etmeyecek, devasa projelerdir. Bu da kömür bağımlılığının sınırsız biçimde artması anlamına gelir. Bu politikanın neden bağımlılık yaratacağını anlatmak için kurulan bir yeni kömürlü termik santralin en az 40 yıl ekonomik ömrü olduğunu da hatırlatmalıyız. Bugün bir termik santral yapmak, Türkiye'yi 2050'lere kadar kömüre mahkum etmek demektir.

Bu kömür hedefi yerli kömüre öncelik ver-

me anlayışıyla birlikte gittiği için, mevcut kömür rezervlerinin sonuna kadar zorlanmakta olduğu ve bundan sonra bu baskının artacağı ortadadır. Bunun anlamı da yeni kömür madenleri açmak ve mevcut madenlerdeki üretim miktarını artırmaya çalışmaktır. Halen işletmede olan 22 kömürlü termik santraldan 15 tanesi çoğu linyit olmak üzere yerli kömür ile çalışmaktadır: Afşin-Elbistan A ve B, Soma, Tunçbilek, Seyitömer, Çan, Orhaneli, Zonguldak-Çatalağzı, Çayırhan (Nallıhan), Yatağan, Yeniköy, Kemerköy (Gökoval), Katal ve Şırnak-Silopi (2 adet, biri asfaltla çalışıyor). Yapım halindeki 7 kömürlü termik santraldan 4'ü de yerli kömürle çalışacaktır: Göynük, Mihalicçık, Tufanbeyli ve Tunçbilek. Planlanan santrallerin de yaklaşık yarısının yerli kömürle çalışacağı görülmektedir.

Kömürün zararları hem insana, hem de gezegene

İthal kömürle çalışanlar da dahil olmak üzere tüm kömürlü termik santraller hem küresel ısınmaya neden olan sera gazlarını (karbon dioksit), hem de hava kirliliğine

1- Bu santralin yeni bulunan bir kömür yatağı üzerinde kurulması planlanmaktadır. Türkiye'nin buğday ambarı ve dünyanın ekolojik olarak 200 hassas alanından biri olan Konya Ovası'nın en kırılgan bölgelerinden Karapınar Kapalı Havzası böylece bir kömür havzasına dönüştürülecektir. Kömür işletmesinin yapılması halihazırda tarım yapılan arazilerin kömür çıkarmak kazılması, ağır metalle kirlenmesi, bu zehirli toprağın yığıldıkları alanlardan rüzgarla geriye kalan toprakları zehirlenmesi anlamına gelecektir. Ayrıca kömüre erismek için gereken derinliğe ulaşmak, yeraltı sularına müdahale etmeyi gerektirecektir. Konyula ilgili olarak TEMA tarafından hazırlanan detaylı bir rapor bulunmaktadır. (Termik Santral Etkileri Uzman Raporu: Konya- Karapınar Kapalı Havzası, TEMA, Kasım 2013, İstanbul)

neden olan kirlenici gaz ve parçacıkları havaya salarak, ayrıca kül dağlarına ve asit yağmurlarına neden olarak insan sağlığına ve doğaya zarar vermektedir. Yerli kömürle çalışan termik santraller bunlara ek olarak kömür madenlerinde yaşanan kazalara, kömür madenlerinde çalışan işçilerin yakalandığı pnömokonyoz gibi meslek hastalıkları ve akciğer kanseri başta olmak üzere diğer sağlık sorunlarına ve kömür bölgesindeki tarımın olumsuz etkilenmesi başta olmak üzere çok çeşitli sosyo-ekonomik sorunlara davetiye çıkarmaktadır. Üstelik yerli kömürün çok büyük bir bölümü enerji verimi düşük, kirlenici maddeleri (kükürt, uranyum, ağır metaller) çok fazla içeren kalitesiz linyitlerden oluşmaktadır.

Greenpeace tarafından Stuttgart Üniversitesi'ne yaptırılan bir çalışma, Türkiye'deki kömürlü termik santrallerin neden olduğu hava kirliliğinin her yıl 7.900 kişinin ölümüne neden olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmanın bulgularına göre en kirlenici termik santraller Afşin-Elbistan, Soma, Tunçbilek, Seyitömer, Kangal, Sugözü, Zonguldak, Çayırhan (Nallıhan), Kemerköy (Gökova) ve Yatağan termik santralleridir.

Kömürlü termik santraller hava kirliliğinin

en önemli nedenidir. Bilindiği gibi bir diğer hava kirliliği nedeni de kömürün ısınma amacıyla ya da sanayide kullanılmasıdır. Kömürün yanmasıyla bacadan çıkan gazlar, küçük parçacıklar ve ağır metaller arasında da kükürt dioksit, azot oksitler (bunun yan ürünü olan ozon), sülfatlar, nitratlar, kurşun, cıva, kadmiyum, arsenik, krom, nikel ve hatta radyoaktif bir madde olan uranyum bulunur. Örneğin Yatağan'da geçmiş yıllarda termik santraldan kaynaklanan duman nedeniyle radyasyon alarmı verildiği hatırlanmaktadır. Hava kirliliğine neden olan bütün bu kirleniciler solunan havayla akciğerlerin derinliklerine nüfuz ederek akciğer kanseri, kronik bronşit, astım ve kalp hastalıkları başta olmak üzere çok sayıda sağlık sorununa neden olurlar; özellikle de çocukların, kronik hastalığı olanların (kalp ve akciğer hastalıkları olanlar başta olmak üzere) ve yaşlıların hastalanmasına veya mevcut hastalıklarının ağırlaşmasına neden olarak erken ölümlere yol açarlar: Dünya Sağlık Örgütü 2012 yılında dünyada 3,7 milyon kişinin açık alan hava kirliliği yüzünden hayatını kaybettiğini bildirmektedir. Bu rakamın 203 bini Türkiye'nin de içinde bulunduğu orta ve alt gelirli Avrupa ülkelerindedir. Türkiye'de TÜİK tarafından

açıklanan ölüm nedeni istatistiklerine göre ilk 3 ölüm nedeni kalp-damar hastalıkları, kanser (bunun içinde akciğer kanseri birinci sıradadır) ve solunum yolu hastalıklarıdır. Bu üç ölüm nedeninin hepsi de etkisi ve sayısı hava kirliliği tarafından artırılan hastalıklardır ve yukarıda da belirtildiği gibi kömür (hem termik santraller, hem de ısınmada ve sanayide kullanımında) hava kirliliğinin en önemli nedenidir. Dolayısıyla kömür, insan sağlığı için son derece zararlıdır.

Kömürlü termik santraller oluşturdukları kül dağları ve asit yağmurlarıyla başta ormanlar ve sulak alanlar olmak üzere doğaya, tarım alanlarına da büyük zarar vermektedir. Kömürlü termik santrallerin olduğu yerlerde tarımsal üretim azalmakta, kül ve asit yağmuru yağın köylerde verimli ürün yetişmemekte, ayrıca ormanlarda ve sulak alanlarda yaşayan tüm canlıların yaşam hakları ihlal edilmektedir.

Kömür ayrıca küresel ısınmaya neden olan sera gazları arasında birinci sırada gelen karbon dioksitin en önemli kaynağıdır. Yıllık sera gazı salımını 1990-2012 arasında %133 artıran Türkiye, bu artışı büyük ölçüde fosil yakıtlardan ve başta kömürden

enerji üretimini artırmasına borçludur. Kömürden vazgeçmeyen bir enerji politikasıyla iklim değişikliğine karşı mücadele etmek ve uluslararası müzakerelerde anlamlı bir yer edinmek mümkün değildir. Türkiye kömür sevdası nedeniyle insanlara ve doğaya zarar vermekle kalmamakta, gezegenin geleceğini de tehlikeye atmaktadır. Sadece Konya Karapınar'da yapılmak istenen 5.000 MW kurulu güce sahip yeni kömürlü termik santral yılda yaklaşık 60 milyon ton karbon dioksiti havaya salacaktır. Türkiye'nin 2012 itibarıyla bir yılda atmosfere saldığı sera gazı miktarının 440 milyon ton olduğu düşünülürse, bu yüksek kapasiteli yeni termik santrallerin Türkiye'nin sera gazı salımını nasıl katlayarak artıracığı kolaylıkla görülebilir.

Hayali enerji talep tahminleriyle savurgan ve verimsiz enerji kullanımının bir bileşkesi olan Türkiye'nin enerji politikaları kalkınma ve enerji bağımsızlığı söylemini kullanarak Türkiye'yi içinden çıkılması mümkün olmayacak bir kömür tuzağına sürüklemektedir. İşte bu tuzağın bir ayağı kömürlü termik santrallarsa, diğer ayağı da kömür madenleridir.

Kömür madenlerine hücum

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın raporlarına göre Türkiye'nin toplam kömür rezervi 12,9 milyar tondur. Bunun %90'ı (11,6 milyar tonu) enerji verimi düşük ve kirlenici bir kömür çeşidi olan linyittir. Türkiye'nin yıllık kömür tüketimi 104 milyon tondur. Bunun 80 milyon tonu yerli kömür, 24 milyon tonu ise ithal kömürdür. Türkiye ürettiği kömür miktarı açısından dünyanın en büyük 11. kömür üreticisidir. Kömür tüketiminde de dünya on beşincisidir. Ancak yeni kömürlü termik santral planlarında Çin, Hindistan ve Rusya'nın ardından dördüncü sıradadır. Türkiye'de mevcut 19 kömür havzasında, yaklaşık 40 yerleşim yerinin yakınında yaklaşık 55 bin işçinin çalıştığı 400'ün üzerinde kömür madeni bulunuyor. Yeni kömürlü termik santrallerle birlikte hem yerli, hem ithal kömür tüketimi katlanarak artacaktır. Kömürün enerji üretimindeki payını artırma hedefi, bu madenlerde daha fazla üretim yapılmasına, bu da çalışma koşullarının Soma katliamına yol açan insanlık dışı şartlarda sürmesine neden olacaktır. Yani Soma katliamı sadece bir iş güvenliği meselesi değildir ve Türkiye'nin enerji politikalarının

içine düştüğü kömür tuzağının doğrudan sonucudur.

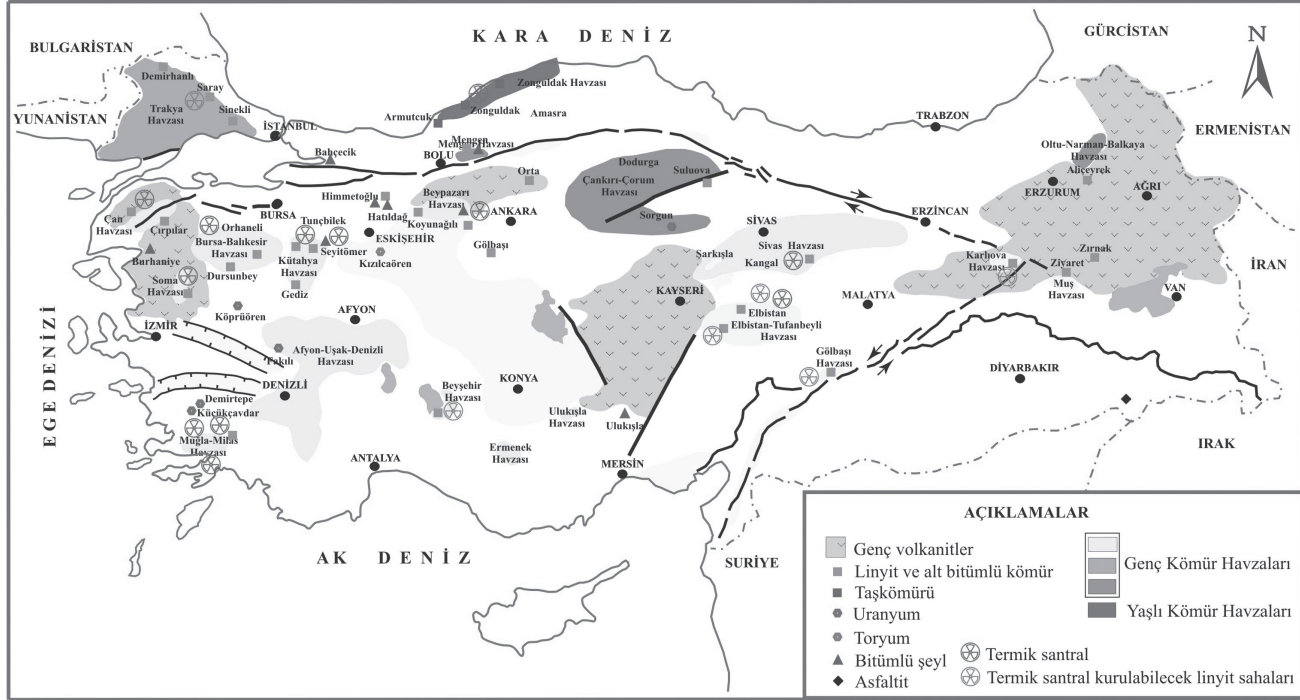
Kömür Tuzağından Kurtulmak İçin Ne Yapmalıyız?

Türkiye'nin insana ve gezegene dost, akılcı bir enerji politikasına kavuşması için nasıl bir bakış açısına sahip olması gerektiğini ekonomi ve enerji bölümlerinde ele almıştık. Bu politikaların en önemli sonucu kömür tuzağından kurtulmak olacaktır. Türkiye'nin kömürü bir enerji kaynağı olarak kullanmaktan vazgeçmesi, bütün kömürlü termik santrallerini ve kömür madenlerini kısa süre içinde ve bir plan dahilinde kapatması anlamına gelir. Kömürden vazgeçmenin enerji krizine neden olacağı iddiası geçmişte kalmış bir iddiadır.

Türkiye temiz ve yenilenebilir enerji kaynakları olan rüzgâr, güneş ve jeotermal enerji bakımından kullanmadığı zengin bir potansiyele sahiptir. Oysa Türkiye rüzgâr ve güneş açısından dünyanın en yüksek potansiyele sahip ülkelerinden biridir. Ayrıca biyolojik atıkların enerji kaynağı olarak kullanılması konusunda da mevcut potansiyelini kullanmamaktadır.

TÜRKİYE KÖMÜR SAHALARI ve POTANSİYEL KULLANIM ALANLARI

Kaynak: MTA

Teorik olarak yenilenebilir bir kaynak olan su ise, kuraklığın alıp başını gittiği iklim değişikliği koşullarında ülkemizde yenilenebilir bir kaynak olmaktan çıkmaktadır. Ayrıca hem büyük barajlar, hem de barajsız HES'ler doğaya verdikleri büyük zararlar ve barajların yok ettiği yerleşim yerlerindeki insanların göç etmek zorunda kalması ve yerel halkın suyuna el konularak suyun özelleştirilmesi başta olmak üzere yarattıkları sosyal tahribat nedeniyle artık temiz yenilenebilir kaynak olarak kabul edilemez. Dünyanın en tehlikeli, en kirlenmiş ve hem ekonomik hem sosyal olarak en maliyetli enerji kaynağı olan nükleer enerji ise asla bir seçenek olarak görülemez.

Öte yandan Türkiye'nin çok önemli bir enerji kaynağı daha vardır: Verimlilik. Türkiye hâlâ enerjiyi son derece verimsiz kullanan, bir birim iş yapmak için gelişmiş ülkelerin 3 katı enerji tüketmek zorunda kalan, yani ürettiği enerjiyi havaya savuran bir ülkedir. Kömürden kurtulmanın birinci yolu verimlilik potansiyelini sonuna kadar kullanacak hızlı bir planı yürürlüğe koymak, kapatılan kömürlü termik santrallerin yerine de rüzgâr, güneş ve jeotermal geçirirken, bir yandan da verimsiz enerji

kullanımının, iletim hatlarındaki kayıpların ve yanlış planlamanın nedenlerinden biri olan merkezi enerji şebekelerinden, dağıtık, merkezî bir enerji dağıtım sistemine geçmektir. Enerji kolektifleri tarafından küçük ölçekli rüzgâr ve güneş santrallerinde üretilen elektrik, kömür bağımlılığını azaltmasının yanı sıra daha yeşil ve demokratik bir ekonomik sistemin de anahtarı olacaktır.

Bu nedenle alternatiflerin olduğunu bilerek ve bu alternatifleri kullanacak bir politikayı kurmanın zorunlu olduğunu vurgulayarak kömürden kurtulacak bir planı geliştirebiliriz.

Bu amaçla:

- Artık yeni kömürlü termik santraller kurulmamalıdır. Yeni kömürlü termik santral projelerinin tamamı iptal edilmeli, verilen lisanslar iptal edilmeli ve yeni lisans başvurusu kabul edilmemelidir. Kömür verilen bütün sübvansiyonlar kaldırılmalıdır. Kömür Türkiye'nin geleceğe yönelik enerji planlarından tamamen çıkarılmalıdır.

- Mevcut kömürlü termik santraller, en

kirlenmiş olanlar en önce olmak üzere, 10 yıl içinde kademeli olarak kapatılmalıdır.

- Bu süreçte enerji açığının oluşmaması için kuvvetli bir enerji tasarrufu planı ilan edilmeli, enerji verimliliğini artırmak için mevcut enerji yoğunluğunu 10 yıl içinde yarıya indirecek iddialı bir eylem planı uygulamaya konmalıdır.

- Bu plan, verilecek teşvikler ve yapılacak kısıtlamalarla bütün sanayi tesislerinin verimlilik için gerekli teknolojik yenilikleri hızla yapmasını sağlamalı; elektrikli araç, gereç, makine ve ev eşyalarının da en yüksek enerji verimliliği standartlarına sahip olacak şekilde üretilmesi sağlanmalıdır.

- Yeni yapılan binalarda en yüksek enerji verimliliği standartları mecbur kılınmalı, mevcut binalarda iyileştirme yapılması için teşvik sistemi geliştirilmelidir.

- Rüzgâr, güneş, jeotermal ve atığa dayalı biyoyakıttan elektrik üretimi için verilen teşvikler artırılmalı, bu tür yenilenebilir enerji tesislerinin 10 yıl içinde bugün kömürün enerji üretimindeki payını karşılayabilecek kapasiteye ulaşmasını sağlayacak bir hedef belirlenmelidir.

- Mevcut doğal gaz santralleri korunmalı, kom-

bine çevrim santralleri geliştirilmelidir. 10 yıldan daha uzun vadede doğalgaz santrallerinin de ileri verimlilik önlemleri, daha fazla enerji tasarrufu ve yenilenebilir enerji tesislerinin geliştirilmesi yoluyla kapatılmasını sağlayacak bir plan üzerinde çalışılmalıdır.

- Kömürün evsel ısınmada kullanımının da önüne geçilmesi için jeotermal enerjinin ısınmada kullanılabilirliği yerleşim yerleri hariç, doğalgaz kullanımı yaygınlaştırılmalı ve teşvik edilmeli, ancak doğalgazın da seragazi üreten bir fosil yakıt olduğu dikkate alınarak en verimli ve tasarruflu biçimde kullanılması sağlanmalıdır.

- Türkiye'nin kendi rüzgâr türbinlerini ve güneş panellerini geliştirmesi, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji konusunda yenilikçi ve girişimci bir ülke haline gelmesi için Ar-Ge çalışmalarına önemli kaynak ayrılmalı, türbin ve panel üretimi yapacak tesisler teşvik edilmeli, bu üretimlerin Türkiye'de yapılması sayesinde kazanılacak istihdam da göz önüne alınmalıdır.

KAYNAKLAR

Ak Parti, 2023 Siyasi Vizyonu, 2012 • Elektrik Mühendisleri Odası - Türkiye Elektrik Enerjisi İstatistikleri 2013, www.emo.org.tr • Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı - 2010-2014 Stratejik Planı • Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı - Dünyada ve Türkiye'de Enerji Görünümü, 2013 • Greenpeace Akdeniz - Kömürün Gerçek Maliyeti, 2009 • Greenpeace Akdeniz - Sessiz Katil, 2014 • Greenpeace Akdeniz - Kara Atlas Web Sitesi www.karaatlas.org • Kalkınma Bakanlığı - 10. Kalkınma Planı 2014-2018 • TEİAŞ, İşletme Faaliyetleri Raporları, www.teias.gov.tr • TÜİK, Ölüm Nedeni İstatistikleri, www.tuik.gov.tr • TEMA, Termik Santral Etkileri Uzman Raporu: Konya- Karapınar Kapalı Havzası, 2013 • World Health Organization - Burden of disease from Household Air Pollution for 2012